

”Concertul de Noapte de Vară
de la Muzeul Național”

Pe data de miercuri 22 august, la orele 20, a avut loc la Muzeul Național (Nationalmuseet) din Stockholm tradiționalul Concert de Noapte de Vară, care anul acesta a împlinit 70 de ani.

Concertele acestea au început a fi ținute o dată cu instalarea luminii electrice în cădirea Muzeului Național în anul 1931. Până în 1961, concertele au fost susținute de orchestre invitate. În acel an însă ia ființă Orchestra de Cameră a Muzeului Național (Nationalmusei Kammarorkester) la inițiativa lui Hans Leygraf și Claude Génétay. Acesta din urmă a fost timp de mai mulți ani până la sfârșitul vieții sale dirijorul Orchestrei de Cameră a Muzeului Național și răspunzător de organizarea Concertelor de Noapte de Vară la care a participat această orchestră.

În momentul de față, dirijorul orchestrei este Thomas Schuback. Programul concertului din anul acesta a fost foarte bogat și variat, cuprinzând atât muzică neoclasică, scrisă de Naumann și Mozart, cât și modernă, creații ale lui Saint-Saëns și Elgar.

Prima parte a concertului a început cu uvertura la opera Amfion de Johann Gottlieb Naumann (1741-1801). Compozitor german, după studii în Italia cu Tartini și padre Martini, Naumann a devenit capelmaistru la curtea din Dresda, unde a fost activ toată viața sa, cu excepția unor ani petrecuți la Stockholm (1777-78 și 1782-83), unde a fost chemat de regele Gustav al III-lea, și Copenhaga (1785-86). A scris muzică sacră (oratorii, mese ș.a.) foarte mult apreciată de contemporanii săi, dar și opere foarte importante din punct de vedere stilistic. Printre acestea 28 de opere se numără și lucrările compuse pentru Teatrul Regal (Opera) din Stockholm: Amfion (1778), Cora și Alonzo (1782) și ”opera națională suedeză” Gustaf Wasa (1786). Deși format în spiritul operei italiene din școala napolitană, în aceste trei opere se manifestă influența lui Gluck atât în recitative și arii, cât și în tratamentul corului și orchestrei. În plus, aceste trei opere, remarcabile și prin faptul că au textul în limba suedeză, dau dovadă de trăsături ale romantismului în devenire și combină momente stilistice franceze, italiene și germane.

Opera Amfion a fost scrisă pentru a sărbători ziua de naștere a regelui Gustav al III-lea. În operă, Antiope, care trăiește într-o țară exotică, trebuie să-și dea mâna căpeteniei sălbaticilor, dar a fost fermecată de vocea lui Amfion. Mesajul uman al acestuia îmblânzește obiceiurile sălbaticilor, iar la urmă Antiope îl primește pe Amfion de soț.

În afara uverturii la Amfion, cu mișcările specifice uverturii de tip italian allegro-andante-allegro, tot în prima parte a concertului s-a prezentat și muzică de balet din opera Cora și Alonzo a aceluiași Naumann, având ca solist pe oboistul Bengt Rosengren. Opera aceasta este o prelucrare a romanului lui Marmontel intitulat Les Incas (Incașii) și ca urmare acțiunea ei se petrece în Peru. Cora, care este incașă, trebuie, la dorința părinților săi, să fie inițiată pentru a deveni preoteasă a Soarelui, dar ea îi mărturisește Marei Preoteșe Zulma că îl iubeste pe spaniolul Alonzo. Alonzo o găsește pe Cora teafără după un cutremur, dar își dă seama că ea nu-i poate aparține. Până la urmă, după mai multe încercări, incașii și intrusul spaniol cu sentimente nobile aparțin unul-altuia.

Partea întâia a serii de concert s-a încheiat cu simfonia nr. 33 în si bemol major KV 319 de Wolfgang Amadeus Mozart (1756-91), o lucrare cu atmosferă de muzică de cameră. Ea a fost datată la 9 iulie 1779 și este compusă din patru mișcări: allegro assai, andante moderato, menuetto, și finale: allegro assai. Menuetul se pare că a fost adăugat mai târziu, în 1785, când Mozart a revizuit-o la Viena, unde se mutase în 1781. Simfonia nr. 33 a fost compusă în perioada când Mozart încă mai era maestru de concert în orchestra arhiepiscopului Colloredo din Salzburg, reîntors după marelui turneu din 1777-78 prin München, Augsburg, Mannheim și

Paris. În perioada aceea, Mozart era puternic influențat de școala de la Mannheim. La Salzburg se întorsese după moartea mamei sale la Paris în 1778. În timpul compunerii acestei simfonii, Mozart era foarte nemulțumit de viața în Salzburg în general și de patronul său, arhiepiscopul Colloredo, în special, așa cum apare din scrisorile către tatăl său. Cu toate acestea necazuri trăite, muzica creată de el cu simfonia nr. 33 este adorabilă. Avem de-a face aici cu o bijuterie de muzică de cameră la care participă o orchestră limitată doar la oboae, fagoturi, corni și coarde. Dar, în ciuda dotării minimale a orchestrei, splendoarea inspirației artistice a compozitorului duce la o exploatare atât de măiestră a posibilităților pe care aceasta totuși le oferă, încât calitatea muzicală a simfoniei face ca audițiile ei să fie adevărate momente de încântare. Așa cum s-a întâmplat și la acest Concert de Noapte de Vară.

Aspect de la concert: se execută Concertul nr. 1 pentru violoncel și orchestră de Camill Saint-Saëns. Dirijor: Thomas Schuback, solist: Torleif Thedéen. Foto: Octavian Ciupitu / © CR.

După pauză, s-a executat Serenada pentru orchestră de coarde opus 20 de Edward Elgar (1857-1934). Compozitorul englez Edward Elgar s-a născut în Broadheath, în apropiere de Worcester, unde tatăl său era organist. Tatăl avea și un magazin de muzică, în care Edward a studiat pe cont propriu teoria armoniei lui Catel, teoria basului general a lui Leopold Mozart, teoria armoniei lui Stainer, teoria contrapunctului a lui Cherubini și articolele muzicale ale lui Parry în lexiconul muzical al lui Grove. În rest, el era autodidact și a învățat totul prin activitate practică, printre altele ca dirijorul unei orchestre de spital și a unui cor în orașul natal, unde îl urmasse în 1885 pe tatăl său în postul de organist. Edward s-a mutat în 1889 la Londra, iar în 1890 s-a lansat acolo cu Uvertura Froissart în care se manifestă stilul său melodic personal deja pe deplin format. Influențele lui Wagner și Brams sunt însă evidente. În 1899 se evidențiază pe plan internațional cu variațiunile Enigma., scrise la comanda dirijorului german Hans Richter. În 1900 scrie și execută în public oratoriul The dream of Gerontius, o surpriză pentru britanici, care nu mai cunoscuseră decât oratoriile lui Händel și Mendelssohn. În contrast cu aceste capodopere monumentale, Elgar crează cele cinci marșuri cunoscute sub numele de Pomp and circumstance din care în primul folosește ca temă a trio-ului propriul său cântec patriotic intitulat Land of hope and glory. Criticii l-au blamat pentru această ruptură stilistică, dar publicul larg l-a apreciat pozitiv, iar în 1904 răsplata admirației generale i-a venit sub forma înobilării. În 1910 scoate concertul de vioară, prezentat în public de Fritz Kreisler ca solist, fiind pentru prima oară când un englez a scris un concert pentru un instrument solist care să capete reputație internațională. Dintre lucrările muzicale mai importante ale lui Edward Elgar se mai pot cita oratoriile The light of life (1896) și The apostles, două simfonii, un concert pentru violoncel și orchestră, o sonată pentru orgă, un concert pentru pian și orchestră și altele. Serenada pentru orchestră de coarde opus 20 face parte dintre lucrările mai puțin faimoase ale compozitorului, ceea ce o face să pară pe cât de proaspătă, pe atât de surprinzătoare. Este compusă din trei părți: allegro piacevole, larghetto și allegretto. Formal corespunde așadar tipului uverturii italiene, dar stilistic dă dovadă de

originalitatea elgariană, caracterizată de arce melodice lungi și accente pe finalul neîntărit al arcului muzical.

În încheierea serii de concert s-a prezentat Concertul nr. 1 pentru violoncel și orchestră în la minor opus 33 de Camille Saint-Saëns (1835-1921). Compozitorul francez Charles Camille Saint-Saëns a fost elev al Conservatorului din Paris și al lui Gounod. După studiile muzicale devine profesor de muzică la o școală de muzică bisericească și din 1858 organist la biserica Madeleine din Paris. Din 1877 trăiește doar pentru activitatea de compozitor, dirijor, precum și pianist și organist virtuos cu o bogată activitate de concert. Saint-Saëns a studiat temeinic neoclasicismul muzical german și a căpătat astfel cunoștințe temeinice despre tehnica muzicală a acelei perioade. Muzica pe care o va scrie este marcată de formele muzicale ale perioadei neoclasicismului german. Cele mai cunoscute lucrări ale sale sunt opera Samson et Dalila (1877) și compoziția orchestrală programatică Danse macabre (1873). A mai scris muzica la baletul Javotte, poemele simfonice Phaëton (1873), Le rouet d'Omphale și La jeunesse d'Hercule, simfonii, concerte pentru pian și orchestră, concerte pentru vioară și orchestră și concerte pentru violoncel și orchestră. În plus, el a mai scris muzică de cameră, suite pentru orchestră ca Suite algérienne (1880), lucrări corale ca oratoriul Le deluge, fantezii muzicale ca Le carnaval des animeaux (1886), compoziții pentru pian și cântece. În calitate de scriitor muzical, Saint-Saëns a scos o serie întreagă de lucrări de estetică muzicală, ca Harmonie et mélodie în 1885 și Portraits et souvenirs în 1900. În plus, el a condus redactarea marelui ediții complete a lucrărilor lui Rameau. Concertul nr. 1 pentru violoncel și orchestră în la minor opus 33, prezentat la acest Concert de Noapte de Vară, a fost compus în 1872 și are trei părți: allegro non troppo, allegro con motto și din nou allegro non troppo. Este, așadar, vorba despre o lucrare vioaie de la început și până la sfârșit, care cere mult efort de la solist în tot timpul executării ei. Interesul compozitorului pentru muzica neoclasică germană se recunoaște aici mai mult în partea melodică decât în cea formală. Astfel, partea a doua nu este o mișcare lentă, ci a neoclasicii germani, ci una vioaie. Întâlnim aici o artă sigură și cultivată, cu caracter neoclasic și raționalist. Muzica lui Saint-Saëns este plină de inventivitate, spirituală, bine proporționată și nu rareori plină de farmec.

Concertele de Noapte de Vară se organizează la etajul al doilea, în holul scării principale a muzeului. Aceasta înseamnă că o parte dintre spectatori au locuri pe palierul holului central la etajul al doilea, ceilalți șezând direct pe treptele de marmoră albă ale scării centrale a muzeului ce leagă etajul întâi de etajul doi. Orchestra este plasată lateral în același hol central de la etajul al doilea, deasupra capetelor celor ce șed pe treptele ce coboară spre etajul întâi și au privirea îndreptată în jos și perpendicular pe direcția de orientare a orchestrei. O plasare a publicului și orchestrei mai puțin complicată este greu de imaginat. Sala de concert improvizată aici se dezvoltă pe trei nivele, deoarece holul scării centrale este deschis până la parter. Holul de la etajul al doilea este acoperit cu arce pe care reazemă pereții ce susțin acoperișul cu luminatoare din sticlă al părții centrale a muzeului. O arhitectură de sală de concert mai puțin complicată decât aceasta este și ea greu de imaginat. Cu toate acestea, în mod aparent inexplicabil și miraculos, acustica spectacolului a fost fără reproș, calitățile sonore ale muzicii interpretate cu talent și înaltă calitate tehnică de Orchestra de Cameră a Muzeului Național fiind foarte bine puse în valoare de către acest local utilizat ad hoc. Iar faptul că publicul numeros era înconjurat de lucrări de artă ca picturi de Goya, Zorn și Carl Larsson, vase decorative și reliefuri după frizele lui Fideias de la templul Parthenon din Atena, nu a făcut decât să mărească plăcerea produsă de o seară cu totul deosebită. ☆